

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

203379

ผลของโปรแกรมสุขภาพศึกษาในการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมกำบังโรคเอดส์
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดอุดรธานี

EFFECTS OF HEALTH EDUCATION PROGRAM OF APPLYING HEALTH BELIEF
MODEL AND PARTICIPATORY LEARNING FOR AIDS PREVENTION
BEHAVIORAL DEVELOPMENT AMONG MATTAYOM 2
STUDENTS UDOORNTHANI PROVINCE

นางสาวสุทินพร อังมณีชัยกุล

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

๖๐๐๑๕๗๒๘๐

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

203379

ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดอุดรธานี

**EFFECTS OF HEALTH EDUCATION PROGRAM OF APPLYING HEALTH BELIEF
MODEL AND PARTICIPATORY LEARNING FOR AIDS PREVENTION
BEHAVIORAL DEVELOPMENT AMONG MATTAYOM 2
STUDENTS UDORNTHANI PROVINCE**

นางสาวชุตินธร จังสถิตย์กุล

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๕๓

ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดอุดรธานี

นางสาวหุติษฐ จังสถิตย์กุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2553

**EFFECTS OF HEALTH EDUCATION PROGRAM OF APPLYING HEALTH BELIEF
MODEL AND PARTICIPATORY LEARNING FOR AIDS PREVENTION
BEHAVIORAL DEVELOPMENT AMONG MATTAYOM 2
STUDENTS UDORNTHANI PROVINCE**

MISS CHUTINTORN JUNGSATITKUL

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF PUBLIC HEALTH
IN HEALTH EDUCATION AND HEALTH PROMOTION
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2010

ชุตินธร จังสถิตย์กุล. 2553. ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้าน
สุขภาพและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณี บัญชรหัตถกิจ

บทคัดย่อ

203379

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุระหว่าง 14-15 ปี คัดเลือกโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองจำนวน 34 คนและกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 33 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมสุขศึกษาเป็นเวลา 12 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบให้มีการเรียนการสอนตามปกติ รวบรวมข้อมูลก่อนและหลังทดลองโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด และใช้สถิติอนุมานเปรียบเทียบภายในกลุ่มด้วย Pair t-test เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มด้วย Independent t-test กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องโรคเอดส์และการป้องกันโรค การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อโรคเอดส์ การรับรู้ความรุนแรงต่อโรคเอดส์ การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการป้องกันโรคเอดส์ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.05) และหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องโรคเอดส์และการป้องกันโรค การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อโรคเอดส์ การรับรู้ความรุนแรงต่อโรคเอดส์ การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการป้องกันโรคเอดส์ สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.05) ส่วนความตั้งใจใฝ่พฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ ไม่พบความแตกต่าง จากผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมสุขศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ในเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นำไปขยายผลสู่กลุ่มนักเรียนในระดับเดียวกัน ได้

Chutintorn Jungsatitkul. 2010. *Effects of Health Education Program of Applying Health Belief Model and Participatory Learning for AIDS Prevention Behavioral Development among Mattayom 2 Students in Udonrthani Province*. Master of Public Health Thesis in Health Education and Health Promotion, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Pannee Banchonhattakit

ABSTRACT

203379

This quasi-experiment research aimed to investigate the application effects of a health belief model and participatory learning on AIDS prevention behavioral development among Mattayom 2 students in Udonrthani Province. Samples were students aged 14-15 years selected by multi-stage random sampling, and were divided in two groups. The experimental group consisted of 34 students and the comparison group consisted of 33 students. The experimental group received a health education program for twelve weeks while the comparison group received no intervention. Data were collected by questionnaire administered before and after the intervention. The data were analyzed by ordinary descriptive statistics, namely frequency distribution, percentage, means, standard deviations, and min-max values. Paired t-test was used for within group comparisons while independent t-test was used for between group comparisons. Statistical significance was assumed at 0.05 level.

The results indicated that after the intervention the experimental group showed significantly higher level of knowledge about AIDS and its prevention, perceived AIDS susceptibility, perceived AIDS severity, and perceived benefits and barriers of AIDS prevention than before the intervention (p -value < 0.05). When compared with the comparison group, the experimental group showed significantly higher level of knowledge about AIDS and its prevention, perceived AIDS susceptibility, perceived AIDS severity, and perceived benefits and barriers of AIDS prevention than comparison group. (p -value < 0.05). However, no significant difference was observed in AIDS prevention intention behavior between the two groups. As a result of this study, this health education program could improve AIDS prevention behavior in Mattayom 2 students and is applicable for other peer groups.

วิทยานิพนธ์นี้ขอมอบส่วนดีให้บุพการีและคณาจารย์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยความกรุณาอย่างยิ่งจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ได้ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณี บัญชรหัตถกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ให้ข้อคิดและแนวทางปฏิบัติตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยความใส่ใจ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง ให้กำลังใจ เป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจที่ทำให้ผู้วิจัยมาถึงวันนี้ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. จุฬารัตน์ โสตะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิรา ดวงสงค์ และ ดร. สุดาวดี กิตติโพพานนท์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำทางด้านวิชาการและตรวจสอบเครื่องมือในการศึกษาและ ร่วมเป็นคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นทุกท่านที่ได้กรุณาอบรม สั่งสอนให้ ความรู้แก่ผู้วิจัยและขอขอบคุณบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุก ๆ ท่านที่ได้กรุณาจัดหา หนังสือ และข้อมูลทุกชนิด ด้วยใจบริการอย่างดียิ่ง ขอขอบคุณผู้อำนวยการและคณาจารย์โรงเรียน หนองบัวช่อพิทยาคมและผู้อำนวยการและคณาจารย์โรงเรียน โนนสูงพิทยาคาร ที่อำนวยความสะดวก ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้รวมทั้งนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ ให้ความร่วมมือในการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เหนืออื่นใดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิ จังสถิตย์กุล ที่ให้ กำลังใจสนับสนุน และให้คำปรึกษาด้านภาษา ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และรุ่นพี่ สุขศึกษาและการส่งเสริม สุขภาพ ทุกท่านที่ช่วยสนับสนุนและเป็นกำลังใจ จนประสบความสำเร็จ หากผลอันเป็นประโยชน์ และความดีงามทั้งปวงอันเกิดจากการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ ขอมอบแด่พ่อแม่ที่เคารพและครอบครัว อันเป็นที่รักยิ่ง หากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด ๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับด้วยความขอบคุณยิ่ง

ชุตินทร จังสถิตย์กุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
คำอุทิศ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามวิจัย	4
3. วัตถุประสงค์ทั่วไป	4
4. วัตถุประสงค์เฉพาะ	5
5. สมมติฐานการวิจัย	5
6. ตัวแปรที่ศึกษา	6
7. ขอบเขตการวิจัย	6
8. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	6
9. ข้อจำกัดในการวิจัย	8
10. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
1. ปัญหาโรคเอดส์ในวัยรุ่น สถานการณ์และแนวโน้ม	9
2. ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์	14
3. วัยรุ่น และพัฒนาการวัยรุ่น	19
4. พัฒนาการทางเพศในวัยรุ่น	22
5. แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ	28
6. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	35
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย	63

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	65
1. รูปแบบการวิจัย	65
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	68
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72
4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	76
5. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล	77
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	79
7. จริยธรรมในการวิจัย	80
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	81
1. ผลการวิจัย	82
2. การอภิปรายผล	104
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	115
1. สรุปผลการวิจัย	115
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย	117
เอกสารอ้างอิง	119
ภาคผนวก	129
ภาคผนวก ก แผนการจัดกิจกรรมสุขศึกษา	131
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	169
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์รายชื่อ	185
ภาคผนวก ง หนังสือรับรองโครงการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	195
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ	199
ประวัติผู้เขียน	203

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	จำนวน ร้อยละของคุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ	84
ตารางที่ 2	จำนวน ร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และการป้องกันโรค ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ	89
ตารางที่ 3	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับ โรคเอดส์ และการป้องกัน โรค ก่อนและหลังการทดลอง ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ	90
ตารางที่ 4	ผลการเปรียบเทียบความต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับ โรคเอดส์และ การป้องกัน โรค ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง	90
ตารางที่ 5	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลต่างของความรู้เกี่ยวกับ โรคเอดส์และ การป้องกัน โรคระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง	91
ตารางที่ 6	จำนวน ร้อยละ ของระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อ โรคเอดส์ก่อนและหลัง การทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ	92
ตารางที่ 7	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อ การเกิดโรค เอดส์ ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลัง การทดลอง	93
ตารางที่ 8	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อ การเกิดโรค เอดส์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการ ทดลอง	93
ตารางที่ 9	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลต่างของการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อ โรค เอดส์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง	94
ตารางที่ 10	จำนวน ร้อยละ ของระดับการรับรู้ความรุนแรงต่อโรคเอดส์ก่อนและหลัง การทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ	95
ตารางที่ 11	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรง ต่อโรคเอดส์ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการ ทดลอง	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 12	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรงต่อ โรคเอดส์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง	96
ตารางที่ 13	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลต่างของการรับรู้ความรุนแรงต่อ โรคเอดส์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง	97
ตารางที่ 14	จำนวน ร้อยละ ของระดับการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการป้องกันโรคเอดส์ก่อนและหลังการ ทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ	98
ตารางที่ 15	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการป้องกัน โรคเอดส์ ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง	99
ตารางที่ 16	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการป้องกัน โรคเอดส์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบก่อนการทดลอง	100
ตารางที่ 17	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลต่างของการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการป้องกัน โรคเอดส์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง	100
ตารางที่ 18	จำนวน ร้อยละ ของระดับความตั้งใจใฝ่พฤติกรรมการป้องกัน โรคเอดส์ ก่อนและหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ	101
ตารางที่ 19	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจใฝ่พฤติกรรม การป้องกัน โรคเอดส์ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง	102
ตารางที่ 20	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจใฝ่พฤติกรรม การป้องกัน โรคเอดส์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบก่อนการทดลอง	103
ตารางที่ 21	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลต่างของความตั้งใจใฝ่พฤติกรรม การป้องกันโรคเอดส์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบหลังการทดลอง	103
ตารางที่ 22	จำนวนและร้อยละของ ความรู้เรื่อง โรคเอดส์และการป้องกันโรคในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง จำแนกรายข้อ	187

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 23	จำนวนและร้อยละ ของการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อโรคเอดส์ ในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง จำแนกรายข้อ	188
ตารางที่ 24	จำนวนและร้อยละ ของการรับรู้ความรุนแรงต่อโรคเอดส์ ในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง จำแนกรายข้อ	190
ตารางที่ 25	จำนวนและร้อยละ ของการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการป้องกัน โรคเอดส์ ในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง จำแนกรายข้อ	192
ตารางที่ 26	จำนวนและร้อยละของความตั้งใจใฝ่พฤติกรรมป้องกัน โรคเอดส์ ในกลุ่ม ทดลองก่อนและหลังการทดลอง จำแนกรายข้อ	194

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของ Becker	30
ภาพที่ 2 ทิศทางขององค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	37
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	64
ภาพที่ 4 รูปแบบการวิจัย	65
ภาพที่ 5 รูปแบบแผนการทดลอง	66
ภาพที่ 6 ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	71